

Η ΓΥΝΑΙΚΟΛΟΓΙΚΗ ΕΞΕΤΑΣΙΣ ΤΩΝ ΚΟΡΑΣΙΔΩΝ

ΠΑΝ. ΑΝΤ. ΓΕΩΡΓΑΚΟΠΟΥΛΟΥ
Υφηγητοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Κατὰ τὴν διάρκεια τῆς ἀσκήσεως τῆς Μαιευτικῆς κάθε γιατρός, πρακτικὸς ἢ γυναικολόγος περισσότερο, ἀλλὰ καὶ κάθε μαία, θὰ κληθῆ πολλές φορές νὰ ἐξετάσῃ μικρὰ κορίτσια ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῆς γεννήσεως των μέχρι τῆς ἐφηβείας γιὰ συμπτώματα ποὺ συνδέονται ἄμεσα ἢ ἔμμεσα μὲ τὰ γεννητικὰ ὄργανα. Ἡ κλινικὴ σκέψις καὶ ὁ διαγνωστικὸς προσανατολισμὸς δὲν ἀλλάζει βέβαια στὶς μικρότερες ἡλικίες τῆς γυναίκας, διαφέρει ὅμως τελείως ἢ διαδικασίᾳ προσπελάσεως καὶ ἀκόμη περισσότερο ὁ τρόπος ἐξετάσεως τῆς μικρῆς ἄρρωστης. Εἶναι γνωστὸν ἀλλὰ καὶ πολὺ ἐνδιαφέρον ὅτι ἡ ἐπισκόπησις καὶ περισσότερο ἡ ψαύσις τῶν γεννητικῶν ὀργάνων τοῦ κοριτσιοῦ ἀπὸ δεῦτερο πρόσωπο μετὰ τὸ τρίτο περιπίου ἔτος τῆς ἡλικίας ἐλκύει δυσανάλογη ἀντίδρασι ἀπὸ μέρους του, ἀφοῦ μεταφράζει κάθε ἀπτικὸ ἐρέθισμα σὰν πόνο, φόβο ἢ θυμὸ. Οἱ ἀντιδράσεις αὐτὲς εἶναι μέχρις ἐνὸς σημείου σκόπιμες γιὰ νὰ προφυλάξουν τὰ ἀνδρῖμα γεννητικὰ ὄργανα τοῦ κοριτσιοῦ μέχρι τῆς λειτουργίας των, ἐπηρεάζονται ὅμως πολὺ ἀπὸ τὶς ὑπερβολικὰς φοβίες καὶ τὶς ὑστερικὰς ἐκδηλώσεις πολλῶν μητέρων ποὺ πηγάζουν ἀπὸ τὴν ἄγνοια καὶ τὴν προκατάληψιν. Τόσον λοιπὸν ἡ ἐξέτασις τοῦ κοριτσιοῦ ὅσον καὶ ἡ θεραπεία του ἀπαιτεῖ βαθειὰ γνώσιν τῆς ψυχολογίας τῆς δικῆς του καὶ τῶν γονέων.

Εἰς τὸ σημεῖο αὐτὸ πρέπει νὰ τονισθῇ

ὁ σπουδαῖος ρόλος τῆς μαίας ἢ τῆς ἀδελφῆς εἴτε σὰν πρῶτο πρόσωπο εἴτε σὰν βοηθητικὸ στὴν γυναικολογικὴ ἐξέτασι τοῦ μικροῦ κοριτσιοῦ. Ἡ γυναικεία τῆς ὑπόστασις προικισμένη μὲ ὑπομονὴ καὶ κατανόησιν μπορεῖ νὰ κερδίσῃ ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τὴν ἐμπιστοσύνην τῆς μικρῆς ἄρρωστης. Ἦδη ἀπὸ τὴν ὑποδοχὴν τῆς ἀσθενοῦς μετὰ τὸ 3ο ἔτος τῆς ἡλικίας τῆς ποὺ ἀρχίζει καὶ καταλαβαίνει, ἐγκαινιάζεται ἢ ἐπαφῆ τῆς μὲ τὴν ἀδελφῆν. Τὸ φοβισμένον κορίτσι ποὺ ἔρχεται τρέμοντας ἢ μὲ κλάμματα γιὰ ἐξέτασιν πρέπει νὰ νοιώσῃ ζεστασίαν καὶ φιλικὸν περιβάλλον. Οἱ ἐπιτιμήσεις ἢ ἀκόμη καὶ ὁ ξυλοδαρμὸς του ἀπὸ τὴν μητέρα του τὸ ἐξαγριώνουν περισσότερο. Ἀντίθετα ἡ ὑπομονετικὴ καὶ φιλικὴ κουβεντούλα μὲ τὴν μαία ἢ τὴν ἀδελφῆν τὸ καθησυχάζει καὶ τὶς περισσότερες φορές τὸ πείθει. Ἐὰν ἡ προσπάθεια ἀποτύχει εἶναι καλύτερα νὰ ἀναβληθῇ ἡ ἐξέτασις ἀφοῦ πρῶτα πεισθῇ ἀπὸ τὴν μητέρα του. Μερικὰς φορές βέβαια ἡ ἐπιτίμησις του μπορεῖ νὰ ὀδηγήσῃ στὴν συνεργασία του μὲ τὸν γιατρό, θὰ πρέπει ὅμως νὰ ἐφαρμόζεται κατ' ἐξαιρέσιν καὶ μετὰ ἔμπειρη στάθμισιν τῆς ψυχολογίας κάθε παιδιοῦ.

Ἐφ' ὅσον ἡ ἐξέτασις γίνεται σὲ ἰατρεῖο ποὺ περιμένουν καὶ ἄλλες ἐνήλικες γυναῖκες πρέπει ἢ μικρῆ ἄρρωστη νὰ ἀπομονοῦται κατὰ τὸ δυνατόν γιὰ νὰ μὴν γίνεται κοινωνὸς διαφόρων διηγήσεων καὶ περιγραφῶν τῶν γυναικολογικῶν παθήσε-

ων τών άλλων γυναικών. Είναι γνωστόν ὅτι τὰ παιδιὰ ἀκούουν μὲ μεγάλη περιέργεια λεπτομέρειες σχετιζόμενες μὲ τὴν γεννητικὴ σφαῖρα, τὶς ὁποῖες οἱ ἐνήλικες γυναῖκες διηγοῦνται μεγαλοφώνως χωρὶς νὰ ἐνδιαφέρωνται γιὰ τὸ ποῖον τοῦ ἀκροατηρίου των. Καὶ ἐδῶ λοιπὸν διαγράφεται τὸ καθήκον τῆς μαίας ἢ τῆς ἀδελφῆς γιὰ τὴν ἀπομόνωση τῆς μικρῆς ἄρρωστης ἢ γιὰ ἀνάλογες ὑποδείξεις στὶς ἐνήλικες γυναῖκες.

Ἐὰν τὸ κορίτσι πλησιάζει τὴν ἐποχὴ τῆς ἥθης, πρέπει νὰ καταβάλλεται κάθε προσπάθεια γιὰ νὰ μὴ θιγῇ ἡ ἀναπτυσσομένη σεμνοτυφία τοῦ τόσο κατὰ τὴν συζήτησι ὅσο καὶ κατὰ τὴν ἐξέτασι.

Κατὰ τὴν ἔκδυσι τῆς μικρῆς ἄρρωστης ἢ ἀδελφῆς ἢ ἡ μαία ἐκμεταλλεύονται τὴν εὐκαιρία γιὰ νὰ κάνουν μερικὲς ὑποδείξεις ὑγιεινῆς φύσεως, π.χ. ὅτι δὲν πρέπει νὰ βγάζουν τὰ ἐσώρουχα μὲ φορεμένα τὰ παπούτσια, νὰ μὴν τὰ ἀφήνουν στὸ πάτωμα ἢ νὰ μὴν τὰ βάζουν στὶς τσάντες ποῦ περιέχουν ψώνια γιὰ φαγητὸ κ.ἄ.

ΤΟ ΙΣΤΟΡΙΚΟ

Ἡ λήψις τοῦ γυναικολογικοῦ ἱστορικοῦ τοῦ κοριτσιοῦ εἶναι ἀνάλογα μὲ τὴν ἡλικία τοῦ ἔμμεση, δηλαδή, μόνον ἀπὸ τὴν μητέρα του, ἢ μικτὴ, δηλαδή, καὶ ἀπὸ τοὺς δύο. Καὶ στὶς δύο περιπτώσεις ἡ περιγραφὴ τῶν συμπτωμάτων ἔχει τὴν σφραγίδα τῆς ψυχικῆς καταστάσεως καὶ τῆς ψύχραιμης ἢ μὴ κρίσεως τῆς μητέρας. Γι' αὐτὸ καὶ ἀπαιτεῖται ἰδιαίτερη προσπάθεια γιὰ νὰ ξεχωρίσουμε τὴν πραγματικότητα ἀπὸ τὴν ὑπερβολή. Στὶς κάπως μεγαλύτερες ἡλικίες ἢ μικτὴ λήψις τοῦ ἱστορικοῦ πρέπει νὰ γίνεται καὶ χωριστὰ καὶ σὲ ἀντιπαράστασι μητέρας καὶ κόρης. Ἐτσι ἀποκαλύπτονται ἢ διευκρινίζονται λεπτομέρειες ποῦ σὲ ἄλλη περίπτωσι διαφεύγουν ἢ καὶ ἀποκρύπτονται σκόπιμα.

Ἐφ' ὅσον πρόκειται γιὰ νεογνὸ ἐρωτάται ἡ μητέρα γιὰ τὴν προβολὴ κατὰ

τὸν τοκετό, τὸ εἶδος τοῦ τοκετοῦ ἢ τῆς ἐπεμβάσεως, γιὰ τυχὸν δική της κολπικὴ ὑπερέκκρισι. Σὲ μεγαλύτερη ἡλικία ἐρωτῶνται καὶ οἱ δύο γιὰ τὸν τρόπο ποῦ καθαρίζεται τὸ κορίτσι μετὰ τὴν ἀφόδευσι, γιὰ τὴν παρουσία ἐντερικῶν παρασίτων, τὸ εἶδος τῶν ἐσωρούχων ποῦ φορᾷ, τὸ κανονικὸν ἢ μὴ τῆς ἀφοδεύσεως καὶ τῆς οὐρήσεως. Σὲ κολπικὴ ὑπερέκκρισι ζητοῦνται νὰ ἐπιδειχθοῦν τὰ ἐσώρουχα τοῦ κοριτσιοῦ ὥστε νὰ ἀποκτηθῇ ἄμεση ἀντίληψι τοῦ εἴδους τῆς ἐκκρίσεως. Τὸ ἱστορικὸ συμπληροῦται μὲ ἐρωτήσεις σχετικὰ μὲ γυναικολογικὰς παθήσεις τῶν ἐνηλίκων συγγενῶν τῆς ἀσθενοῦς.

ΤΡΟΠΟΣ ΕΞΕΤΑΣΕΩΣ ΚΑΙ ΕΡΓΑΛΕΙΑ

Γιὰ τὴν ἐξέτασι τοῦ κοριτσιοῦ χρῆσιμοποιοῦμε τὸ συνηθισμένον γυναικολογικὸν κρεβάτι. Στὶς μεγαλύτερες ἡλικίες τὰ πόδια τοποθετοῦνται στὰ εἰδικὰ στηρίγματα, ἐνῶ στὶς μικρότερες συγκρατοῦνται ἀπὸ βοηθητικὸ πρόσωπο. Ἐμεῖς προτιμοῦμε τὴ γυναικολογικὴ στάσι, ἐνῶ ἄλλοι συνιστοῦν τὴν γοναγκωνιαιάν. Ἡ χρῆσις ἀποστειρωμένων χειροκτιῶν καθὼς καὶ ἡ σχολαστικὴ τήρησις τῆς ἀσηψίας εἶναι ἀπαραίτητη γιὰ τὴν ἀποφυγὴ μολύνσεως ἢ ἀναμολύνσεως τῆς ἀσθενοῦς.

Ἄλλα τὰ ἐργαλεῖα ποῦ πρόκειται νὰ χρησιμοποιήσουμε καὶ μάλιστα τὰ μεταλλικὰ πρέπει νὰ εἶναι σκεπασμένα μὲ ἀποστειρωμένο πανὶ γιὰτὶ ἡ θεὰ τους τρομοκρατεῖ τὸ παιδί. Μποροῦμε νὰ χρησιμοποιήσουμε τολυποφόρους σηλεοὺς ἢ γιάλινους καθετήρες γιὰ τὴν λήψιν ἐκκρίματος πρὸς ἐξέτασι. Στὴν πρώτη περίπτωση ἀπαιτεῖται προσεκτικὴ στήριξι τοῦ τολυπίου στὸν στήλεδ γιὰτὶ ἡ παραμονὴ αὐτοῦ στὸν κόλπο μπορεῖ νὰ μᾶς ἐμπλέξῃ σὲ περιπέτειες. Ἄλλα τὰ μεταλλικὰ ἢ γιάλινα ἐργαλεῖα πρέπει νὰ ζεσταίνονται πρὶν ἀπὸ τὴν χρῆσι. Γιὰ τὴν ἐπισκόπησι τοῦ κόλπου καὶ ἐν ἀνάγκη καὶ τοῦ τραχήλου τοῦ κοριτσιοῦ μποροῦμε νὰ χρησιμοποιήσουμε παρθενοσκόπιον,

ώτοσκόπιο, ρινοσκόπιο ή ούρηθοσκόπιο με δικό τους φωτισμό. Η έκλογη μεταξὺ τῶν ἀνωτέρω ἐργαλείων θὰ ἐξαρτηθῆ ἀπὸ τὴν πρακτικότητα ἀνάλογα πρὸς τὴν ἐξέτασι πού θὰ κάνουμε.

ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΙΣ

Φυσικὰ προηγείται πάντοτε ἡ γενικὴ ἐπισκόπησις τῆς μικρῆς ἄρρωστης, ἀπὸ τὴν ὁποίαν θὰ βγοῦν συμπεράσματα γιὰ τὴν ἐν γένει ἀνάπτυξι, τὴν θρέψι, τὴν συμπεριφορὰ τῆς (συγγενεῖς διαμαρτίες, ἀνωμαλίες διαπλάσεως, ἐνδοκρινικὰ σύνδρομα, ψυχισμὸς κ.λπ.). Ἡ ἐπισκόπησις τῆς κοιλίας γιὰ τυχὸν διογκώσεις ἀπὸ ἀσκήτη, περιτονίτιδα, ὄγκους κ.λπ. ἀνάγεται στοὺς κανόνες τῆς γενικῆς ἰατρικῆς ἐξετάσεως. Γιὰ τὴν ἐπισκόπησι τῶν γεννητικῶν ὀργάνων ἀκολουθεῖται ὠρισμένη τακτικὴ ὥστε καὶ ἀκριθέστερα ἐξεταστικὰ συμπεράσματα νὰ ἀποκομίσουμε καὶ ἡ μικρὴ ἄρρωστη νὰ μὴν ὑποφέρῃ.

Κατ' ἀρχὰς προηγείται ἡ κένωσις τῆς κύστεως καὶ εἰ δυνατὸν καὶ τοῦ ἐντέρου πρὸ τῆς ἐπισκοπήσεως καὶ γενικὰ τῆς ἐξετάσεως. Ἐφ' ὅσον μποροῦμε συνιστοῦμε στὴν μητέρα τοῦ μικροῦ κοριτσιοῦ νὰ μὴν πλυθοῦν τὰ γεννητικὰ του ὄργανα γιὰ 6 - 12 ὥρες πρὸ τῆς ἐξετάσεως ὥστε νὰ ληφθῆ μιὰ εἰκόνα τῆς φύσεως τῆς κολπικῆς ἐκκρίσεως.

Γιὰ τὴν ἀμεμπτη ἐπισκόπησι τῶν γεννητικῶν ὀργάνων εἶναι ἀπαραίτητη ἡ καλὴ ἔκθεσις αὐτῶν σὲ ἄπλετο φῶς ὥστε νὰ καθορισθῆ ἡ ἀνατομικὴ θέσις καὶ ἡ μεταξὺ τους σχέσις. Ἔτσι καὶ τὰ λάθη ἀποφεύγονται καὶ τυχὸν παθολογικὰ εὐρήματα δὲν διαφεύγουν τῆς προσοχῆς. Ἡ διάνοιξις τῆς αἰδοιῆς σχισμῆς ἐπιτυγχάνεται μὲ τὴν τοποθέτησι τοῦ δείκτου καὶ τοῦ μέσου δακτύλου τοῦ ἀριστεροῦ χεριοῦ σὰ μεγάλα χεῖλη καὶ μὲ πίεσι πρὸς τὰ πίσω καὶ πλάγια. Τὸ ἄλλο χεῖρι βοηθᾷ τὴν διάνοιξι ἢ παίρνει τὸ ἐπίχρισμα. Ἔτσι ἐπισκοπεῖται εὐκόλα ἡ κλειτορίς, ἡ ἀκροποσθία, τὸ στόμιο τῆς οὐρήθρας, ἡ εἴσοδος τοῦ κόλπου. Ὁ παρ-

θενικὸς ὑμένας φαίνεται καλλίτερα ὅταν τὸ παιδί βῆχει ἢ κλαίει, γιὰ τὸ τότε προβάλλει καὶ διαγράφεται σαφέστερα τὸ ἀνοιγμά του. Ἀναζητοῦνται ἐπίσης τυχὸν ἐκκρίσις, ἐρεθισμὸς τοῦ δέρματος, παρὰσιτα, ἴχνη κακώσεων κ.λπ.

ΛΗΨΙΣ ΕΚΚΡΙΜΑΤΟΣ

Ἐκκριμα γιὰ μικροβιολογικὴ κυρίως ἐξέτασι καὶ σπανιώτερα γιὰ κυτταρολογικὴ λαμβάνεται ἀπὸ τὸ στόμιο τῆς οὐρήθρας, τὴν νυμφοῦμενικὴ αὐλακα, τὸν σκαφοειδῆ βόθρο καὶ τὸν κόλπο. Γιὰ τὴν λήψι χρησιμοποιεῖται τολυποφόρος στηλὸς ἢ γιάλινος καθετήρας. Ἡ εἴσοδος καὶ τῶν δύο μέχρι τοῦ ὀπισθίου θόλου συναντᾷ συνήθως δυσκολίες ἀπὸ τὴν σκολιὰ πορεία τοῦ αὐλοῦ τοῦ μικροῦ κόλπου. Ὁ σωστὸς δρόμος ἐπισημαίνεται εὐκόλα ἂν ἐλευθερώσουμε τὴν ἄκρη τοῦ στηλεοῦ ἀπὸ τὰ δάκτυλά μας, ὅποτε αὐτὴ παίρνει μόνη τῆς τὴν σωστὴ κατεύθυνσι. Τὸ ἐκκριμα ἐλέγχεται γιὰ τὰ ἀδρά του χαρακτηριστικά: χρώμα ὑψη, ὄσμῃ καὶ ἐμβολιάζεται ἢ ἐπιχρεῖται ἀνάλογα. Ἐπὶ ὑπάρξεως ξένου σώματος εἰς τὸν κόλπο ὁ στηλεὸς καὶ περισσότερο ὁ καθετήρας κτυπᾷ ἐπάνω καὶ προκαλεῖ χαρακτηριστικὸ ἀπτικὸ καὶ ἀκουστικὸ αἶσθημα.

ΔΑΚΤΥΛΙΚΗ ΕΞΕΤΑΣΙΣ

Πρὶν ἀπὸ κάθε δακτυλικὴ ἐξέτασι προηγείται σχολαστικὸς καθαρισμὸς τῶν γεννητικῶν ὀργάνων μὲ ἀντισηπτικὴ διάλυσι ὥστε νὰ ἀποφευχθῆ ἡ προώθησι μικροβίων κάθε φύσεως πρὸς τὰ μέσα.

Κατὰ κανόνα τὰ μικρὰ κορίτσια ἐξετάζονται ἀπὸ τὸ ἔντρο. Φαίνεται ὅμως ὅτι σὲ πολλὰς περιπτώσεις εἶναι ἐφικτὴ ἡ ἐξέτασις ἀπὸ τὸν κόλπο μὲ ἓνα δάκτυλο χωρὶς ἀνατομικὴ βλάβη τοῦ ὑμένο. Τέτοια ὅμως ἐξέτασι πρέπει τούλάχιστον στὸν τόπο μας νὰ ἀποφεύγεται.

Κατὰ τὴν δακτυλικὴ ἐξέτασι πρέπει νὰ λαμβάνονται ὑπ' ὄψιν ὠρισμένες ἀνατομικὲς διαφορὲς μεγέθους καὶ σχέσεως τῶν ὀργάνων τοῦ μικροῦ κοριτσιοῦ ἀπὸ

την ἐνήλικο γιά νά μπορέσουν νά ἀξιοποιηθοῦν σωστά τὰ εὐρήματα. Ἔτσι τὸ πυελικὸ ἔδαφος εἶναι παχύ, μυῶδες καὶ σκληρὸ λόγω ἐλλείψεως τῆς γεννητικῆς λειτουργίας. Τὰ ἐσωτερικὰ γεννητικὰ ὄργανα εἶναι ὑποπλαστικὰ καὶ πλησιέστερα πρὸς τὴν ἡβική σύμφυσι. Ἀνατομικὰ μορφώματα ὅπως ὁ Δουγλάσειος καὶ ὁ κυστεομητρικὸς χώρος, πλήρως ἀνεπτυγμένα στὴν ἐνήλικο, διαμορφοῦνται ἀτελῶς στὰ παιδιά. Ἔτσι ἡ γυναικολογικὴ ἐξέτασι στὰ παιδιά ἀποσκοπεῖ περισσότερο νά ἀποκλείσῃ τὴν παρουσία παθολογικῶν εὐρημάτων παρὰ νά καθορίσῃ ἀνατομικῶς τὰ γεννητικὰ ὄργανα. Τὰ σημεῖα ποὺ ἐλέγχονται συνήθως εἶναι:

1. Ἀνωμαλίες τοῦ ὕμενος, τοῦ κόλπου, τοῦ ὀρθοῦ, π.χ. ξένα σώματα, συγγενεῖς διαμαρτίες, κύστεις κόλπου, τραυματισμοὶ κ.λπ. Εἰδικῶς τὰ ξένα σώματα τοῦ κόλπου ἀνευρίσκονται συνήθως εὐκόλα μετὰ τὴν ἐξέτασι ἀπὸ τὸ ὀρθὸ καὶ διευκολύνεται ἡ ἀφαίρεσίς των.

2. Εὐαίσθησιὰ τῆς πυέλου καὶ ἐντοπισμός της.

3. Πυελικοὶ ὄγκοι, καθορισμὸς τῆς θέσεως καὶ τοῦ μεγέθους των.

4. Συλλογὲς κατὰ τὸν Δουγλάσειον,

προβολή, κλειδασμὸς κ.λπ.

Κατὰ τὴν δακτυλικὴν ἐξέτασιν μεγάλη βοήθεια προσφέρει ὅπως πάντα ἡ σύγχρονη ψηλάφησις τῆς κοιλιάς μετὰ τὸ ἐξωτερικὸ χέρι. Στὸ παιδί ὅμως ἡ σύσπασις τῶν κοιλιακῶν μυῶν εἶναι συνήθως ἔντονη καὶ δυσκολεύει τὴν ψηλάφησι.

Γενικὰ δὲν πρέπει νά παραβλέπεται ἡ ἀτελής ἀνατομικὰ ἀνάπτυξις τῶν ὀργάνων καὶ νά ἀσκείται κάθε προσπάθεια γιά τὴν προσεκτικὴ καὶ λεπτὴ ἐξέτασι. Κάθε βίαιη καὶ ἀδέξια κίνησις ὄχι μόνον φοβίζει καὶ ταλαιπωρεῖ τὸ παιδί ἀλλὰ μπορεῖ καὶ νά τραυματίσῃ τὰ μαλακὰ μόρια. Ἐὰν τὰ χέρια τοῦ ἐξετάζοντος εἶναι χοντρά μπορεῖ νά χρησιμοποιηθῇ τὸ μικρὸ δάκτυλο γιά τὴν δακτυλικὴ ἐξέτασι.

Ἡ μικρὴ, λοιπόν, γυναικολογικὴ ἄρρωστη ἀποτελεῖ μιὰ εἰδικὴ περίπτωσι ποὺ ἀπαιτεῖ εἰδικὴ μεταχείρησι καὶ χρειάζεται ξεχωριστὴ φροντίδα. Τὰ ἴδια ἰσχύουν καὶ γιά τὴν ἐν γένει νοσηλεία τοῦ παιδιοῦ, ποὺ πάσχει ἀπὸ γυναικολογικὴ νόσο, σὲ κλινικὴ παιδιατρικὴ ἢ γυναικολογικὴ. Ἡ κλινικὴ πείρα καὶ ἡ γνώσις τῆς ψυχολογίας τοῦ παιδιοῦ θὰ βοηθήσῃ στὴ σωστὴ ἀντιμετώπισι κάθε περιπτώσεως.

